

360 DAGAR MUCK**SOM VÄRNPLIKTIG PÅ F 11**

Tolv mil från Stockholm fanns F11, Kungliga Södermanlands flygflottilj, beläget utanför Nyköping på en plats som heter Skavsta. När jag gjorde min värnpliktstjänstgöring där 1944-45 var flottiljen bara ett par år gammal, en del i den enorma militära upprustning som skedde även i Sverige under krigsåren. Och nu är flottiljen redan sedan många år nedlagd. Flottiljen fick alltså i jämförelse med många infanteriregementen i Sverige, en kort historia, cirka förtio år.

GLADA SÖDERGRABBAR RYCKTE IN

En stor del av de värnpliktiga som fick sin första militärtjänstgöring på F11, var från Söder i Stockholm eller de södra förorterna. Inryckningsdagen i slutet av september 1944, reste ett stort gäng nyinryckande flygsoldater från Stockholms Central längs samma bana jag reste vid färden mot skollovskolonin tretton år tidigare. Jag återsåg kamrater från skolan på Söder som jag inte träffat sedan jag lämnade den 1938. Gunnar Sjögren bland andra, som trots sin outvecklade hand spelade både ishockey och trumpet. En yngling som hette Dahlgren berättade att vi hade varit på kolonin i Stigtomta samtidigt som jag. Tänka sig!

Vad jag kan minnas var alla nyktra och stillsamma om än något uppsluppna och resan blev något av en glad utflykt. Framme vid flottiljen fick vi såsmåningom ut vår utrustning bestående av sängkläder, klädespersedlar och vapen. Med viss svårighet fann man ett par uniformer som passade mej i storlek. Jag var 192 cm lång men vägde bara 70 kilo så det var inte lätt att finna någon som passade min längd och vidd, eller kanske snarare brist på vidd. På den tiden fanns bara storlekar t o m 150, idag finns ju storlekar upp till 156 och med olika vidder dessutom.

Vi blev till slut så överlastade av allt gepäck att vi knappt orkade bära bördan till vårt logement. Icke utan svårighet lyckades vi stuva in alltsammans i vårt lilla smala klädsåp. Och nu måste naturligtvis utstyrseln provas. Vi satte snabbt på oss våra mörkblå uniformer och tyckte nog att vi var eleganta. Vi granskade oss själva och varandra i tur och ordning i en stor spegel, offer för vår fåfänga. Prövade hur vi tog oss ut med koppel och pistol, skämmössa eller båtmössa. Alltsammans mycket stiligt och till vår stora belåtenhet.

Två glada södergrabbar som lystrade öknamnen Bus-Anders och Turken började upprymda sjunga duett. Det var en visa om en kärring som sålde paltar ur en korg på Kornhamnstorg som stod på repertoaren.

FLÄSKALADÅB OCH BRUNA BÖNOR FÖRSTA MÅLTIDEN

Så fick vi middag, fläskaladåb och bruna bönor. F11:as egen orkester spelade muntra melodier i den stora matsalen så det var festligt värre. Man kände sig nästan som en deltagare i en operett. Att jag fann en liten sten i min matportion minskade inte min goda aptit. Men långt ifrån alla var nöjda med förtäringen denna första dag i kronans kläder. Men det skulle bli värre. Avspärrningen från utlandet medförde knapphet på vissa sorters mat. Mycket var ransonerat. Även det ekonomiska läget var kärvt. Ofta bjöds därför på mat som inte var särskilt smaklig. Och det myntades ett uttryck: "det var fint käk idag, det smakade ingenting". Eller, den ene flygsoldaten frågar den andre: "var det bra käk idag?" Varpå den tillfrågade svarade: "Ja, det var gott vatten till"! När maten i matsalen inte var tillräckligt tilltalande, fanns dess bättre markan att tillgå. Där fanns läckra smörgåsar att köpa så att den värsta hungern kunde hållas borta till nästa måltid.

Till matsalen skulle vi förflytta oss i samlad tropp. Vilket innebar att när plutonen kom fram till matsalen bildades genast

en tvåhundra man lång kö. Snart fann vi på att vi genom att dröja kvar i förläggningen tills truppen dragit iväg, kunde genskjuta den manstarka gruppen genom området och få en fördelaktigare position i den långa matkön. Befälet märkte naturligtvis att skaran i truppen minskade från dag till dag, allt eftersom fler och fler anslöt sig till eftersläntrarna. Och så blev det slut på den glädjen.

Det dagliga krigandet vi sysslade med skiljde sig väl inte mycket från hur harvandet bedrevs på andra platser och i andra vapenslag så det tänker jag inte fördjupa mig i här.

Jag skall i stället återge några verser som jag kommer ihåg av "Flygsoldatens klagan" som gärna sjöngs på förläggningen:

I en sång denna gång
jag berättar det tvång
som jag haft under min exercis
under dagar som gled
under timmar som skred
sakta fram uti F11:as kasern

Jag var ung jag var glad
när jag reste åstad
och jag drömde om kvinnor och vin
Men den glädjen tog slut
då vi skickades ut
för att lära oss flygets disciplin

Jag till F11 kom
och fick flygets uniform
och sen började mitt slaveri
göra halt och heltom
bilda rotekolonn
och vad mer som till krigarlivet hör.

Som kamrater jag fick
mången yngling så kvick
mången tjomme så munter och yr
Mången annan också
som jag träffade på
och som aldrig kunde hålla sig i styr.

Ja så börja en tid
ständigt trätor och kiv
och man ryter och gormar och svär
Trumpetsignaler man hör
ständigt med oss dom kör
och man vallas av mången torr korpral.

Jag minns inte hur visan slutade, men nog fick vi många kamrater som var både roliga och intressanta. Men det fanns även de som drog växlar på sin förmåga att kunna snacka och därigenom kunna skaffa sig fördelar framför andra, mer lågmälda kamrater. Helst vill man dock minnas dem som genom sitt glada humör och sina befängda påhitt gjorde militärlivet dragligt.

LÄRA SIG HÄLSA FÖRST - SEDAN PERMISSION

Tre veckor dröjde det dock innan vi fick vår första permission. Vi skulle som befälet sa, åtminstone ha lärt oss att hälsa ordentligt. Ty permission i civila kläder var inte tillåtet för oss värnpliktiga. Mötte man något befäl på stadens gator, vilket var mycket vanligt under krigsåren, hade man hälsningsplikt då man var klädd i uniform. En plikt som säkert var minst lika besvärlig för befälet att följa. Ty de fick ju lov att besvara alla hälsande underordnade vare sig det var bekanta eller ej. Det hände ibland att man av misstag hälsade på befäl i handelsflottan, brandkaptener, tullare eller annat uniformerat folk som inte ens tillhörde försvaret. Vilket kändes lite pinsamt förstås. För bägge parter antagligen.

PÅ FÄLTPOST I SKÅNE - NÄRMARE KRIGET

När vi fullgjort den sex veckor långa utbildningen vid rekryt-skolan blev vi utplacerade på flotttiljens olika divisioner. För min del hamnade jag på en beredskapsförläggning i Skåne. Närmare bestämt vid Rinkaby utanför Kristianstad. Vilket var ett

litet äventyr i sig och som jag inte hade någonting emot.

En beredskapsförläggning eller fältpost som det också kallades, var en utpost som upprättats på grund av krigstillståndet ute i världen. F11 var en flygflottliij som bedrev fjärrspaning och därför hade man fältposter på olika platser i landet. En resa till Skåne var faktiskt en ganska lång tripp på den tiden. Jag tror inte att någon av oss tjuguåringar hade varit så långt borta från Stockholm tidigare.

Bland dem som efter en natts sömlös tågresan mötte oss vid stationen i Rinkaby återsåg jag "Mella" en gammal skolkamrat från Katarina Södra folkskola. Han var en tuffing som man tidigt lade märke till under skoltiden och som alltid befann sig i händelsernas centrum. Mitt första möte med honom skedde då jag i lekens yra under en rast kolliderade med honom på skolgården. Hans replik innan jag hann hämta mig: "spring inte på berg när det finns småstenar" glömmar jag aldrig. Men Mella drabbades av ett öde jag inte önskar någon människa. Genom ovarsamhet med sitt vapen blev han orsak till sin kamrats död.

Från Skåne var det inte långt till kontinenten där det andra världskriget pågick. Det fick vi bekräftat genom överflygande och nödlandande allierade bombplan. En spikrak kondensslinga, tvärs över himlen från horisont till horisont väckte vår förundran en kristallklar vinterdag. Den vittnade om överflygning av en V1 eller V2-bomb från en tysk provskjutning. Fast det förstod vi inte då. Men det var också ett tidens tecken i skyn.

DET BLEV LÅNGT MELLAN HEMRESORNA

Permission fick vi varannan helg, men den "lön" vi hade, en krona om dagen, tillät inga vidlyftigare utsvävningar. Som tur var hade jag sparat några hundralappar innan inryckningen så jag klarade mig faktiskt ganska bra ekonomiskt. Välkomna brev från anhöriga med en femma eller tia till "lite extra kaffe" som farbror Gerhard skrev hjälpte även upp ekonomin. En militär veckoslutsbiljett mellan Nyköping och Stockholm kostade 7:50 så där gick en veckas lön åt för hemfärden. Priset motsvarade kostnaden för en enkel biljett men gällde tur- och retur. Tillkom så en slant för bussturen mellan Skavsta och Nyköping. Men vi fick bara permission var tredje veckoslut (lördag kl 12.00 - söndag kl 24.00) så därför räckte pengarna bättre.

En resa hem till Stockholm från Skåne var ju med sådana priser inte att tänka på. Dessutom hade en vanlig lördag-söndagspermission i stort sett inte räckt till mer än fram- och återresa Stockholm - Rinkaby.

Men vid jul fick vi tjänstledigt med fri hemresa. Det var med stor förväntan vi på morgonkulan tittade ut genom kupefönstret på nattåget när det nalkades Stockholm och rullade över Årsta-bron. Och vi fann att stan faktiskt låg kvar som när vi lämnade den. Södersjukhuset, Gamla stan, Stadshuset och hela faderul-lan. Det kändes skönt att sätta på sig den lätta civila kosty-men för några dagar. Även om det egentligen inte var tillåtet.

SOMMARLUST HETTE INNESTÄLLET

Förlustelserna som bjöds på i Kristianstad var ett mindre antal biografer och dansstället Sommarlust. Inga tåg gick dock "hem" till förläggningen då bion var slut eller då sista dansen klarats av på Sommarlust. Besöket i den stora staden krävde därför övernattnings på något av stadens billiga hotell, Hotell Hellman eller Hotell City.

Vi använde vår lediga tid på vardagskvällarna för att lyssna på vår "fältradio" där de danska sändningarna från Kalundborg och Köpenhamn bjöd på fin jazzmusik. På danska radion kunde vi höra den danska varianten av Povel Ramels nyskrivna Johanssons boogie-woogievals. Som vi kunde uppfatta det, hette den danska Johansson Olesen. Vi lyssnade även på BBC:s sändningar och USA-sändningarna för trupperna i Europa som även de innehöll mycken fin jazz, av sådana som Glenn Miller, Harry Arnold och Louis Armstrong. De tyska sändningarna var även väl hörbara men deras jazzmusik hade i vårt tycke alltför mycket karaktär av militärmarcher.

Det tyska radioprogrammet avbröts då och då för ett "luftlage-meldung". Meddelandet innehöll en rapport över situationen i

luften över det område tyskarna behärskade. I bästa fall (för tyskarna) innehöll det bara: "bei dem reichgebiet, kein feintlich kampferband."

När de engelska nattbombplanen på väg mot de östra delarna av Tyskland nalkades, ändrades innehållet till: "Achtung! Achtung! Wir geben eine luftlagemeldung! Grosse feintlich kampferband im anflug nach Pommern und Ostpreussen!" Då visste vi att vi snart hade de väntade planen flyggande över oss. Ty för att förkorta flygvägen till de östra delarna av Tyskland, eller åtminstone för en stund slippa beskjutning av tyskt luftvärn, tog de allierade planen ofta vägen över Skåne. När vi gick ut, kunde vi höra hur planen passerade på hög höjd över oss i den vintermörka skyn. Vi funderade en del över hur de hade det där uppe i rymden och vilket öde som väntade dem. På återfärden hörde vi dem också. Då på betydligt lägre höjd, ofta så låg att vi tyckte vi borde se dem. Men de hade inga identifikationsljus tända så vi såg dem aldrig. När överflygningarna skedde, anbefälldes mörkläggning och flyglarm för oss på flygplatsen. Jag tror dock inte att flyglarm gavs i de skånska städerna ty över Kristianstad syntes stadens ljus mot den nattemörka vinterhimlen även då vi hade mörklagt vår förläggning. Säkerligen var det med de svenska militärmyndigheternas goda minne de amerikanska och engelska överflygningarna skedde. I varje fall under den tid då vi fanns i Skåne vilket ju var under krigets slutskede. (Det väckte uppseende då förre diplomaten Leif Leifland för några år sedan påvisade och kritiserade den lama svenska hållningen när brittiskt bombflyg i krigets slutskede i stor skala kränkte svenskt luftrum. Källa Tidskrifter "MagaZenit" nr 2/1992 s 38)

NÖDLANDANDE BOMBPLAN SPÄNNANDE UPPLEVELSER

En natt väcktes vi av vakten som hade sett ett plan skjuta ut en lysraket och då förstått att ett plan sökte en plats att nödlanda på. Någon fast belysning utöver markeringarna av flygfältets yttre gränser som vakten tänt, fanns inte. Någon instruktion om hur vi skulle bete oss i ett sådant här läge hade vi inte fått. Men vi kom snabbt i kläderna och rullade ut ett motordrivet flodljus till änden på en av landningsbanorna. Längs vänstra kanten av landningsbanan placerades vita batteri-drivna markeringsljus. Flodljuset hade en generator som drevs av en bensinmotor som lyckligtvis genast startade. Ett intensivt ljusflöde spreds längs banan. Under den tid vi sysslade med allt detta som naturligtvis tog 15 - 20 minuter i anspråk, hörde vi hur flygplanet tålmodigt slog sina lovar runt oss där uppe i natthimlen. Vi fruktade att de skulle tröttna på vår sölighet och bege sig till något annat ställe. Men man väntade tills vi klarat av våra förberedelser och givit signal för landning.

Och så kom det då, lite vingligt vingglidande inriktande sig på den smala landningsbanan. Det föreföll jättelikt det fyrmotoriga Avro Lancasterplanet där det plötsligt dök fram ur mörkret. Under några korta sekunder trodde vi att det först skulle träffa taket på vår hangar och sedan styra rakt mot oss där vi stod i en stor flock nära startbanan. Men allt gick väl och med avdragna motorer svepte det tätt förbi oss innan det tog mark. Våra startbanor var alldeles för korta för dessa väldiga fyrmotoriga plan, men piloten gjorde en så bra landning som omständigheterna tillät. Och vi fick några dagars sporadisk samvaro med planets nittonåriga australiensiska pilot och planets övriga besättning innan de flyttades till ett interneringsläger någonstans i Sverige.

En amerikansk Flying Fortress nödlandade också hos oss, men eftersom det skedde under dagsljus mitt på blanka lördagseftermiddagen var det inte lika dramatiskt denna gång. Det verkade nästan otillständigt att komma flygande sådär från krigsskådeplatsen till vårt fredliga Skåne och landa på vårt flygfält utan att först fråga om lov. Jag var den ende hemmavarande vapenmekanikern vid detta tillfälle.

Den andre, min chef furiren Jansson, var på lördagspermission. Därför blev det jag som fick till uppgift att plundra planets kulsprutor. Och blev en av de få som fick komma in i planet och jag kände mig därför ytterst betydelsefull. På samma sätt fick jag ta hand om ammunitionen i det engelska planet. Jag passade naturligtvis på att ta mig en ordentlig titt på planens inre och kröp med ett visst besvär längst bak i flygkropparna där akterskytten hade sin plats. Bomfällarens plats längst fram i

planens nos var också intressant att undersöka liksom pilotens. Och detta var det närmaste jag kom andra världskriget. Och det var väl närmare än de flesta i vårt land kom.

VÅRA PLAN VAR BYGGDA FÖR ÖKENTJÄNST

Vår uppgift var att hålla de fjärrspaningsplan av det Italienska fabrikkatet Caproni med svensk beteckning S16 igång så att de kunde hålla ögonen på vad som skedde i södra delen av Östersjön. Dessa plan var det mycket rabalder om sedan de levererats till Sverige. De ansågs vara byggda för ökentjänst och ett helt annat klimat än vårt. Vingarna som var uppbyggda av en träkonstruktion, ruttnade därför att kondensvatten som bildades i vingarna inte kunde evakueras. Man blev därför tvungna att kalla in en mängd småländska möbelsnickare för att i all hemlighet modifiera konstruktionen.

I den tidiga morgontimmen när en svag rodnad längs horisonten förberedde en ny dag, lämnade vi våra varma sköna baracker och begav oss till hangaren. Ofta blåste vinden hårt över det skånska landskapet vilket tvingade oss att luta oss mot vinden för att inte falla baklänges.

Nu gällde det att rusta planen för sina 4 - 5 timmar långa flygpass. Eftersom jag var vapenmekaniker var min uppgift att ladda och efter fullföljda spaningsuppdrag plundra de fyra kulsprutorna på planen och vid behov ha vapenvård på dem. Trots att planen vad jag kan förstå strök ganska nära tyska och baltiska kusterna, kom inte vapnen till användning under min tid i Rinkaby.

SKOTT AV VÅDA HADE KUNNAT STÅ MIG DYRT

Det enda skott som lossades, utöver sedvanlig provskjutning, var när jag själv av våda råkade fyra av ett skott ur en kulspruta på ett plan som stod placerat i hangaren för översyn. Jag hade tagit bort patronbanden ur kulsprutornas magasin men glömt att plundra en kulspruta från det skott som alltid låg i loppet. När jag sen stod där på min stege för att lossa kulsprutan ur sin infästning, påverkades den mekaniska avfyrningsanordningen så att skottet brann av. Som tur var stod jag på sidan om kulsprutans mynning och inte mitt framför. Därför passerade kulan rakt igenom hangardörren, där det blev ett litet hål som syntes mot den ljusa himlen utanför. Dessbättre utan att först ha passerat mig.

Ljudet av skottet kom alla i hangaren att förskräcka huka sig och blicka upp mot mig där jag stod på min stege. Och det tog en stund innan jag fattade att det var jag som åstadkommit smällen. Befälet var hyggligt, det blev inga efterräkningar av den bravaden som kunde ha tvingat fram en krigsrätt och Gud vet vilket straff.

Då fick jag mera ovett av flygplanmästare Larsson när jag mitt framför fötterna på honom, med flygsoldatens handvapen, piaskvakvasten, råkade peta ner en lampglob i golvet från en hylla så den gick i tusen bitar. Flygplanmästare Larsson läspade något så med sin kommentar "fan så onödigt e la hur"? födde han en av oss värnpliktiga i fortsättningen flitigt nyttjad replik.

SNÖSTORM FYLLEDE DASSET OCH INSTÄLLDE FLYGNINGARNA

I Skåne fick vi också uppleva en riktig äkta skånsk snöstorm. Den byggde upp en snödriva till taket på ingångssidan av vår barack och gjorde våra startbanor obrukbara. Vi måste därför ta vägen ut genom ett fönster på baksidan av baracken innan snön blev bortskottad. Stormen klädde också insidan på vårt utedass med snö, is och rimfrost och medverkade därigenom till att göra de nödvändiga besöken korta. Längs vägarna hade man placerat ut spjälstaketliknande snöhinder. Men det verkade som dessa hade en motsatt effekt mot den avsedda.

Vägarna blev snart fyllda med snö under det att åkrarna på ömse sidor låg bara. Innan snön var bortskottad från vägarna, fick därför hästfordon och de få bilar som var igång, köra på sidan om vägen där vinden blåst marken fri från snö. En snöslunga som kunde rensa våra startbanor anlände såsmåningom ifrån Malmö. Eller var det kanske från Ljungbyhed.

BARACKEN MYSIG BOPLATS

Baracken vi bodde i var indelad i bås med fyra kojplatser i varje. Av någon anledning var båset i mitten av baracken det mest åtråvärda. Där bodde "bassarna i mittbåset". När årsklass 43 muckade blev ett mittbås ockuperat av mig och tre andra stockholmsgrabbar. Vi hade det faktiskt trivsamt och gemytligt i vårt bås, kokade thé på kvällarna till vilket vi åt kex eller något kupongfritt vi kommit över. Kring vårt thebord gick diskussionens vågor höga. Det var många problem vi försökte lösa och det var mycket vi spekulerade över. Vi förstod ju att kriget i Europa snart skulle vara slut och att de portar ut mot den övriga världen som varit låsta i flera år, då skulle öppnas för oss. Och då gällde det att vara beredd. Kanske kom de förhoppningar vi hade till många delar på skam, men jag minns dock våra théparties som höjdpunkter under min militära karriär.

MOTORDRIVNA FORDON LOCKADE

Få av oss värnpliktiga hade körkort. Men många ville pröva på att köra något av de fordon som vi disponerade. Mest lockade ambulansen som drevs av en blandning av bensin och motyl (Tror jag). En gengasdriven lastbil fanns även. Men dess svaga motorstyrka och osynkroniserade växellåda lockade få att pröva den. En pick-up med smeknamnet "skulhäcken" fanns även.

Även jag fick tillfälle att för första gången köra ett motordrivet fordon. Och det kunde ha ändat med förskräckelse. Det var en traktor av märket Oliver som användes vid förflyttning av flygplan, och som även drog en liten flakvagn med varor då och då. Den hade ingen fotgas utan gasen reglerades med en spak som drogs ut och som kunde fixeras i vissa lägen. Traktorns sits var tillverkad av smärting spänd över en järnrörsställning. Vid ett tillfälle passerade vi en grund grop som jag i min iver inte observerade i tid, varför traktorn tog ett skutt i den jämförelsevis höga farten. Som tur var höll jag stadigt i ratten, annars hade jag ramlat av. Men även jag gjorde ett mindre luftsprång och dunsade ner på den något murkna vävsitsen. Väven brast och jag tappade naturligtvis kontrollen över traktorn som fortsatte med oförminskad fart. Jag var helt oförmögen att strypa gasen, jag hade jämt göra med att hålla mig kvar på traktorn med ett stadigt tag med bägge händerna i ratten. Men någon av de två som åkte med på traktorns stänkskärmar måste ha lyckats strypa gasen eftersom vi kom helskinnade ifrån äventyret.

VAPENMEKEN BLIR FLYGPLANSMEK

Eftersom antalet värnpliktiga i Rinkaby var ganska få, fick jag stundom assistera som flygmekaniker. Jag fick dock inte göra några betydelsefulla ingripanden. Det inskränkte sig till loss- och fastskruvning av motorplåtar, påfyllning av olja etc. En gång skulle jag hjälpa till att tömma kroppstankarna på en S16. Dessa var placerade inne i flygkroppen där ursprungligen bombmagasin funnits. Eftersom tankarna saknade bottenpluggar, måste tömningen ske med hjälp av en sughävert i tankens topp. Krumböjd under flygkroppen fick jag suga i en gummislang allt vad jag var värd för att få häverten att verka. Det hela slutade naturligtvis med att munnen fylldes med högoktanig, blyhaltig flygbensin som snabbt spottades ut. Det var varken gott eller nyttigt, men man förstod inte bättre på den tiden.

HEM TILL DEPÅN IGEN

När våren kom upplöstes beredskapsförbandet i Rinkaby av skäl jag inte känner. Kanske var det så att Tyskland inte längre betraktades som ett hot mot vår neutralitet och att de dyrbara fyratimmars spaningsflygningarna därigenom ansågs överflödiga. Vi fick återvända till "depån" utanför Nyköping och vårt 8-manna stockholmsgäng splittrades fördelades på olika divisioner. Men fortfarande har jag efter alla år som gått sedan dess, kvar i min ägo min "muckarkjedja" av stål på vilken det hänger en liten silversköld där det står graverat "De 8". Beviset på samhörigheten mellan åtta stockholmsgrabbar för en tid placerade i den skånska provinsen.

FÖRSTA FLYGTUREN I EN B3-A

Som värnpliktiga tog vi ingen aktiv del i flygningarna. Vår plats var på marken där vi utförde mer eller mindre kvalificerade uppgifter. Men nog lockade det att få följa med upp bland molnen. Men det fordrades ett skriftligt medgivande från målsman, (man blev ju inte myndig förrän vid 21 års ålder) för att man skulle få följa med ett plan då en plats var ledig. Min premiärflygning skedde i en B3:a, Junkers Ju 87 där jag fick utnyttja den för tillfället tomma skyttplatsen. Jag fick kränga på mig en flygoverall och en skinnmössa med flygarglasögon och fick en kort instruktion om hur fallskärmen skulle begagnas om det skulle behövas. Därefter bar det iväg. Även om detta plan i förhållande till dagens stridsflygplan gick oändligt sakta, erfor jag snabbt att avstånden mellan platser på vår jord, krympte där uppe i luften. Jag förstod inte förrän jag landat igen hur stor yta av vårt land jag hade betraktat från min upphöjda plats. Att det bl a var Bråviken och Norrköping vi hade flugit över hade jag inte haft klart för mig.

Under sommarhalvåret fram till "muckardagen" i september, tillhörde jag 3-e divisionens vapenavdelning. Den leddes med fast hand av vapenmästare Ekneborg. Till sin hjälp hade han furiren och lättviktsboxaren Harry Ackerstig. Dessutom tre nybakade vicekorpraler, av vilka en hette Kurt Öberg, samt två värnpliktiga, Englund och Tideman. Utan att ta till överord kan man säga att arbetsstyrkan i förhållande till arbetsmängden var klart övertalig. Detta skapade stundom sysselsättningsproblem för gruppen.

Då och då blev det dock övningar i skjutning eller bombfällning för den flygande personalen. Hela styrkan aktiverades då för laddning, plundring och översyn av vapnen. Vid ett tillfälle laddade vi 20-mm:s ammunition som om jag minns rätt användes till det svenskbyggda jaktplanet J22. Eftersom det var spränggranater och av en kaliber som var ovanligt grov, var dom värda en närmare undersökning. Vi fann att sprängladdningen fanns i en liten lättmetallkapsel inne i granaten.

Sprängladdningen lyckades vi dock inte få loss. Det visade sig sedan att den satt fast med en vänstergånga vilket ju inte är det normala. Våra undersökningar om än riskabla måste dock fullföljas. Därför placerade furir Harry och jag granaten i en liten plåtlåda, hällde i bensin och tände på. För säkerhets skull hade vi förskansat oss i ett skyddsrum av betongrör som fanns i skogspartiet bakom hangaren. Minuterna gick och ingenting hände utom att bensinen brann med stilla låga runt granaten. Vårt tålamot tröt dock när ingenting hände och efter en kvart eller tjugo minuter började vi istället ägna oss åt blåbärslockning vilket vi fann mer givande. Plötsligt hördes dock en skarp knall från experimentplatsen följt av ett rassel uppe bland talltopparna. Efter ett kort ögonblick hördes ljudet av något som dunsade i backen bredvid oss. Nej, nej, det var ingen orre som blivit träffad. Utan det var den lilla burken av 1-mm:s plåt som vi återfann på nedslagsplatsen efter den luftfärd den bjöds på då granaten exploderade. Av explosionen hade burken fått ett stort hål i botten med flikiga, vassa kanter. Den gången hade vi tur, tänk om burken flugit horisontellt och träffat oss eller någon förbipasserande!

FRED I EUROPA

I början av maj började vi av innehållet i tidningarna och radions nyhetsprogram förstå, att slutet på kriget i Europa var nära. Den 7:e maj kom så fredsbudskapet. Och på vårt logement kunde vi på radion höra det nu klassiska reportaget av Gunnar Helén från Kungsgatan i Stockholm i vilket han beskrev hur firandet av freden ägde rum under stor uppståndelse. Och jag kände att jag missade kanske ett av de största ögonblicken i mitt liv där jag slölåg på min säng. Det var ju på Kungsgatan jag egentligen skulle ha varit vid detta historiska tillfälle.

När kriget i Europa nu var över, kändes den militära aktiviteten vi sysslade med plötsligt ganska meningslös. Vad tjänade egentligen alltsammans till? Nu gällde ju att så snart som möjligt komma härifrån och ägna sig åt något mer fruktbringande. Vi förstod ju att gränserna mellan länderna nu skulle öppnas igen och då skulle det säkert skapas möjligheter för oss att komma ut i världen.

BLEKINGE OCH GOTLAND MÅLET I NYA UTFÄRDER

Ytterligare ett par "utflykter" till fältförläggningar hann vi dock med under den tid som var kvar av vår första tjänstgöring.

Det var dels flygflotttiljen i Ronneby och dels en fältförläggning vid Bunge på norra Gotland som hemsöktes. Mina minnen från dessa besök är få, och det beror väl på att vi inte vistades på dessa platser så länge. Från Ronneby minns jag att vi flyttade in i en nybyggd förläggning där de fina parkettgolven slagit sig och gick i vågor. Vilket berodde på att man inte vädrat ut byggfukten innan man lade in golven.

I en av de outnyttjade hangarerna, hade man samlat ett stort antal flygplan av tyskt ursprung. De sades ha nyttjats av folk som flytt undan den allierade framryckningen och sökt en fristad i Sverige. De utgjorde en provkarta på en mängd olika typer av tyska plan alltifrån en toppmodern Messerschmitt 109 till ett mindre antal gamla FieschlerStorch. Ett tvåmotorigt plan påminnande om Caproni Ca 313 men av fabrikatet Siebel fanns också med i samlingen. Alla var vi naturligtvis intresserade av att studera de främmande planen, men de bevakades noga av ett par folkilskna svarta hundar. Som tack för hjälpen med att ta ett foto av de båda värnpliktiga hundskötarna tillsammans med sina vänner hundarna, fick jag dock tillträde till hangaren. Och det var naturligtvis särskilt lockande att provsitta Messerschmitten. Jag minns att den hade en fantasieggande skottskada i sin decimetertjocka vindruta av kvartsglas.

FRAMTIDSFUNDERINGAR

En löjtnant Wesslau som var vapenofficer på divisionen, ordnade en mörk kväll en skjutövning för den flygande personalen. När han och jag stod och väntade på de tävlande vid en skjutstation under den stjärnignistrande septemberhimlen föll det sig naturligt att spekulera över möjligheten att företaga bemannade rymdresor. Än så länge var ju rymdfärder bara Jules Werne och Blixt Gordonfantasier. Löjtnant Wesslaus tro på kommande rymdfärder var dock starkare än min. Och han fick ju rätt även om det skulle dröja tjugofem år innan den första amerikanen landade på månen.

PERMISSNÖJEN I RONNEBY

Ett gäng salta och övermodiga flygsoldater från F11 tog sig en kväll en promenad i Kallinge, samhället utanför Ronneby där flygflotttiljen låg. Vi upptäckte ett litet tivoli som bland mycket annat hade en karusell. Vi äntrade karusellen och höjande övermodigt åt maskinisten att köra för hela slanten. Och han körde, skriv upp det, medan han gick nedanför karusellen och myste. Jag tror att han hade skruvat upp farten lite extra för att vi skulle bli sjösjuka på kuppen. När karusellen till slut stannade, hade vår uppsluppenhet dämpats betydligt. De flesta av oss mådde tjyvtjockt och vacklade bleka ner från karusellen. För min egen del har det inte blivit något mer karusellåka sedan dess.

Ett rykte spreds bland oss flygsoldater att Karlskronaflottisterna hade lovat oss stryk om vi kom till folkets park i Ronneby. Bara för att vi snott deras flickor. Det var ju en ren utmaning så naturligtvis gick vi dit i samlad tropp för att reda ut begreppen. Men inte såg vi några flottister. Det kanske rentav var flickorna i Ronneby som spritt ut ryktet för att få lite fler grabbar att dansa med. Vem vet?

VISBY OCH BUNGE NÄSTA MÅL

När vi efter en lång natts färd på båten från Nynäshamn nått Visby på, möttes vi av några lastbilar som skulle frakta oss och vårt bagage till flygplatsen vid Bunge. På ett av lastflaken satt ett par värnpliktiga som skulle hjälpa oss. Till vår stora förundran var de vita från topp till tå, som om någon tömt en mjölsäck över dem. Vi kunde inte förstå hur de hade blivit så. Men det visade sig vara kalkstensdamm som virvlat upp från vägen under färden som täckte dem. Vägen mellan Visby och Bunge där vår förläggning var, saknade permanent beläggning på den tiden. Så innan vi kom till vår förläggning var även vi

nyanlända vitpudrade på samma sätt. Med persedelvård som tvingande nödvändighet.

En dag bjöds vi på kalvbullar till middag. De hade varit konserverade i tio år visade det sig senare. Att det var längre tid än som var tillrådligt fick vi bekräftat under den natt som följde. Vi blev nämligen matförgiftade med rusning till vår utomhustoa som följde. Den hade dock mycket begränsad kapacitet och mången han inte fram innan olyckan var skedd. Så vägen till toan blev tydligt markerad.

"DÖDSBRICKAN" PÅ VILLOVÄGAR

Eftersom det var krig ute i världen och man kunde vänta att vi också skulle bli indragna i detta, var vi utrustade med identitetsbrickor som hängde i en kedja runt halsen. Brickan var naturligtvis till besvär när man skulle tvätta sig. Under Gotlandsbesöket gjorde jag som man alltid brukade göra, hängde kedjan med sin bricka på vattenkranen. Och där blev den hängande kvarglömd. Någon visste att berätta om det dryga straff som väntade mig om jag saknade dödsbricka vid en visitation. Dessutom sas det att flickorna brukade behålla dödsbrickan som pant av en tillfällig nattgäst intill dess det visat sig att natten inte fått några följder. Jag tordes inte avslöja min glömska förrän på själva muckardagen några veckor senare. Den fruktade stabssergeanten Åkerén gjorde inte mycket väsen av förlusten utan lät mig betala någon krona i ersättning. En tid senare fick jag dock min dödsbricka hemsänd i ett militärkuvert utan ett ord till förklaring.

MUCK TILL SLUT

Så var till slut de 360 dagarna till ända. Det firades med en muckarfest på en festvåning vid Mosebacketorg och när den var slut spreds alla de gamla vapenbröderna över Söder och dess förorter. En och annan hade väl hunnit knyta vänskapsband för livet och några träffades väl på kommande repmöten. Men de flesta av oss sågs aldrig mer. En och annan har jag stött ihop med under de år som gått sedan vi träffades första gången. Bland andra Bus-Anders som stack in huvudet från främre plattformen på en spårvagn och hojtade till mig: "lever du, jag trodde du var död!". Typiskt Bus-Anders!

SKAVSTA - EN SPÖKSTAD UTAN SPÖKEN

En tid efter det att flottiljen lagts ner gjorde jag en nostalgiska resa till Skavsta. När jag närmade mig grindarna vid den fortlika huvudporten väntade jag bara att vakten skulle kliva fram med sin k-pist och göra stopptecken. Men ingen vakt kom och det var bara att passera grindarna in på området. Jag körde sakta den välbekanta vägen mot tredje divisionens förläggning där jag parkerade en stund. Det var med, som man brukar säga, blandade känslor jag återsåg platsen. Ingen verksamhet förekom i närheten, ett par bilar for förbi på vägen, det var allt. Husen var igenbommade och några fönsterluckor hängde på trekvart. Naturen höll på att återta grusplanen som varit vår uppställningsplats framför förläggningen. Jag väntade bara att få se ett gäng rekryter komma marscherande fram bakom närmaste husknut, men inga kom. Från baracken bredvid idrottsplatsen där F11:s musikkår tidigare höll till under sina övningar hördes ingenting. Volontären som brukade öva trumslagning utomhus med trumman uppsatt på en stolpe var borta. Inga vrål från rusande flygplansmotorer hördes från hangarområdet. Det var en spökstad jag befann mig i.

Jag fortsatte med min bil lite skuldmedveten, jag väntade bara att någon vakt eller något befäl skulle dyka upp och undra vad jag gjorde där. Men ingen kom. Jag passerade platsen där pistolskjutbanan låg en bit från vägen och fortsatte bort mot hangar- och verkstadsområdet. Jag märkte att vägen fått en ny sträckning bakom hangar 3. Såsmåningom var jag framme vid hangar 2 där jag hade haft min "arbetsplats". Där hade man byggt om och upprättat Nyköping-Oxelösunds flygstation för inrikesflyget. En stor parkeringsplats var anordnad där vi mellan arbetspassen plockade blåbär i skogen och där telemästaren Fagerlin med dåligt resultat odlade tomater mot hangarväggen. Platsen kring hangar 1 fann jag vara avspärrad med ett högt

nyanlända vitpudrade på samma sätt. Med persedelvård som tvingande nödvändighet.

En dag bjöds vi på kalvbullar till middag. De hade varit konserverade i tio år visade det sig senare. Att det var längre tid än som var tillrädligt fick vi bekräftat under den natt som följde. Vi blev nämligen matförgiftade med rusning till vår utomhustoa som följde. Den hade dock mycket begränsad kapacitet och mången han inte fram innan olyckan var skedd. Så vägen till toan blev tydligt markerad.

"DÖDSBRICKAN" PÅ VILLOVÄGAR

Eftersom det var krig ute i världen och man kunde vänta att vi också skulle bli indragna i detta, var vi utrustade med identitetsbrickor som hängde i en kedja runt halsen. Brickan var naturligtvis till besvär när man skulle tvätta sig. Under Gotlandsbesöket gjorde jag som man alltid brukade göra, hängde kedjan med sin bricka på vattenkranen. Och där blev den hängande kvarglömd. Någon visste att berätta om det dryga straff som väntade mig om jag saknade dödsbricka vid en visitation. Dessutom sas det att flickorna brukade behålla dödsbrickan som pant av en tillfällig nattgäst intill dess det visat sig att natten inte fått några följder. Jag tordes inte avslöja min glömska förrän på själva muckardagen några veckor senare. Den fruktade stabssergeanten Åkerén gjorde inte mycket väsen av förlusten utan lät mig betala någon krona i ersättning. En tid senare fick jag dock min dödsbricka hemsänd i ett militärkuvert utan ett ord till förklaring.

MUCK TILL SLUT

Så var till slut de 360 dagarna till ända. Det firades med en muckarfest på en festvåning vid Mosebacketorg och när den var slut spreds alla de gamla vapenbröderna över Söder och dess förorter. En och annan hade väl hunnit knyta vänskapsband för livet och några träffades väl på kommande repmöten. Men de flesta av oss sågs aldrig mer. En och annan har jag stött ihop med under de år som gått sedan vi träffades första gången. Bland andra Bus-Anders som stack in huvudet från främre plattformen på en spårvagn och hojtade till mig: "lever du, jag trodde du var död!". Typiskt Bus-Anders!

SKAVSTA - EN SPÖKSTAD UTAN SPÖKEN

En tid efter det att flottiljen lagts ner gjorde jag en nostalgiska resa till Skavsta. När jag närmade mig grindarna vid den fortlika huvudporten väntade jag bara att vakten skulle kliva fram med sin k-pist och göra stopptecken. Men ingen vakt kom och det var bara att passera grindarna in på området. Jag körde sakta den välbekanta vägen mot tredje divisionens förläggning där jag parkerade en stund. Det var med, som man brukar säga, blandade känslor jag återsåg platsen. Ingen verksamhet förekom i närheten, ett par bilar for förbi på vägen, det var allt. Husen var igenbommade och några fönsterluckor hängde på tre-kvart. Naturen höll på att återta grusplanen som varit vår uppställningsplats framför förläggningen. Jag väntade bara att få se ett gäng rekryter komma marscherande fram bakom närmaste husknut, men inga kom. Från baracken bredvid idrottsplatsen där F11:s musikkår tidigare höll till under sina övningar hördes ingenting. Volontären som brukade öva trumslagning utomhus med trumman uppsatt på en stolpe var borta. Inga vrål från rusande flygplansmotorer hördes från hangarområdet. Det var en spökstad jag befann mig i.

Jag fortsatte med min bil lite skuldmedveten, jag väntade bara att någon vakt eller något befäl skulle dyka upp och undra vad jag gjorde där. Men ingen kom. Jag passerade platsen där pistolskjutbanan låg en bit från vägen och fortsatte bort mot hangar- och verkstadsområdet. Jag märkte att vägen fått en ny sträckning bakom hangar 3. Så småningom var jag framme vid hangar 2 där jag hade haft min "arbetsplats". Där hade man byggt om och upprättat Nyköping-Oxelösunds flygstation för inrikesflyget. En stor parkeringsplats var anordnad där vi mellan arbetspassen plockade blåbär i skogen och där telemästaren Fagerlin med dåligt resultat odlade tomater mot hangarväggen. Platsen kring hangar 1 fann jag vara avspärrad med ett högt

staket. En skylt upplyste om att arméns spaningsflyg eller något liknande befann sig inom det området.

Utan att hindras tog jag en tur med bilen runt resten av F11:s gamla område. Jag återsåg platser som jag inte sett sedan 30 - 40 år tillbaka. Markan, kanslihuset, gymnastiksalen, sjukan och garaget. Alla ställena verkade öde och intrycket av spökstad förstärktes. Vid officersmässen skyttade jag några personer samlade kring ett kaffebord. Jag hade tänkt stanna vid kanslihuset som låg intill, för att ta en titt på en minnesinskrift som jag trodde mig veta fanns i en bergklack. Men när de församlade kring kaffebordet vände sina blickar emot mig, kände jag mig som en fridstörare och fortsatte min väg. Jag får väl ta mig en titt på inskriptionen nästa gång jag kommer dit. Om det nu blir någon nästa gång.

VARFÖR SPARADES INGET CAPRONIPLAN ?

Till sist en stilla undran. Varför fanns det ingen som hade förstånd nog att se till att åtminstone ett av Caproniplanen sparades innan de degraderades till bombmål på Visingsö? Samt ett av S18-planen? Inget av dessa plan lär existera längre. Tänk att än en gång kunna få höra motorljudet från en Caproni svepande på låg höjd över huvudet! Ett motorljud som inte kunde förväxlas med något annat flygplans.

De flesta av oss värnpliktiga var väl från början avogt inställda mot allt det militära. Det skulle så vara. Men vi fann såsmåningom att många av befälen var hyggliga människor som strävade efter att göra sitt bästa. Fast en och annan "stridis" fanns där förstås, som gjorde vad han kunde för att göra livet surt för oss arma värnpliktiga. Även om det inte riktigt gick till som det beskrevs i vistexten i början av denna berättelse. Men vi kände ändå stolthet över vårt vapenslag även om vi drev gäck med många företeelser och personligheter vi upplevde. Till och med Mella (se ovan) uttryckte en gång när han råkat i delo med en officer från infanteriet, sin stora belåtenhet över att tillhöra flygvapnet och "inget annat jävla tjuvkommissregemente!"